

Zondag 28 juli 2019 HET GAAT OM GENADE

Ds. Regien Smit

Lezingen: Exodus 33:12-23 en Romeinen 3:21-31

Inleiding mbt Anne Hutchinson

In het Brooklyn Museum staat een kunstwerk van Judith Chicago. Het zijn drie gedekte tafels, die in een driehoek met elkaar verbonden zijn. Deze tafels zijn gedekt voor vergeten vrouwen in de geschiedenis. Anne Hutchinson (1591-1643) heeft hier ook een plaats gekregen als 'gemuilkorfde puriteinse feministe'.

Anne Marburry Hutchinson is in Engeland geboren in 1591. Dat was vóór het ontstaan van het Baptisme zoals wij dat kennen. Haar vader was diaken in de Anglicaanse kerk. Maar hij vond de hervormingen daar lang niet ver genoeg gaan en dat liet hij ook weten. Hij heeft daar meerdere keren voor in de gevangenis gezeten. Hij behoorde tot de stroming van de Puritanisten, die -anders dan de Separatisten (waar de Baptisten uit voortkwamen)- in de kerk bleven en haar probeerden te hervormen.

Anne had het opstaan tegen wat er in haar ogen mis was dus niet van een vreemde! Zij heeft zichzelf ontwikkeld door gebruik te maken van de bibliotheek van haar vader. En zij en haar man, Will Hutchinson, waren behoorlijk fan van een puriteinse theoloog John Cotton. Die legde erg de nadruk op de vrije genade, die van Godswege komt, zonder dat je die eerst moet verdienen door goede werken.

Toen hij beroepen werd in Amerika zijn zij hem daarheen gevolgd, omdat daar meer ruimte was om het puritanisme vorm te geven. Ze kwamen terecht in de Massachusetts Bay Colony, in de New England Church in Boston waar Cotton 2^e predikant was.

Daar begon Anne haar vrouwelijke burens en vrienden uit te nodigen om te praten over de bijbel en wat ze in de kerk hoorden aan prediking. Ze was zo ontwikkeld en welbespraakt dat die Bijbelstudies uitgroeiden tot samenkomsten waar ook mannen onder haar gehoor kwamen, soms waren er meer dan 80 mensen. Daar kwam nog bij dat zij ervan overtuigd was dat elke gelovige in staat was om de stem van God te verstaan.

Toen zij zo'n groot gevolg kreeg, werd ze toenemend als een gevaar beschouwd door de toenmalige kerkleiders. John Cotton schijnt haar wel verdedigd en gesteund te hebben, maar toen ze uiteindelijk voor het kerkgerecht en later voor het gerechtshof werd gedaagd, stond ze er alleen voor. Ze was 47 jaar oud, zwanger van haar 16^e kind, en ze stond in haar eentje voor een college van 100 mannelijke magistraten en de gouverneur. Haar werd verweten dat ze met haar samenkomsten de grenzen voor vrouwen had overschreden, die immers moesten zwijgen en gehoorzamen. Zij heeft zich in haar eentje verdedigd met woorden uit de Schrift en de woorden die deze mannen spraken. Maar het feit dat zij beweerde dat God tot haar sprak was de limit: God sprak niet tot een vrouw! Zij en haar gezin werd verbannen uit Massachusetts Bay op de beschuldiging van antinomianisme, wat wil zeggen dat zij zou leren dat voor hen die het evangelie volgen geen morele wetten meer bestaan.

Haar gezin en 60 volgelingen trokken met haar mee naar Rhode Island waar de sfeer wat toleranter was. Haar kindje werd overigens doodgeboren, wat voor de gouverneur van Massachusetts Bay aanleiding was te vermelden dat God haar had gestraft voor haar misdragingen. Na de dood van haar man verhuisde Anne naar Long Island, waar ze samen met 5 van haar kinderen enkele jaren later is omgekomen in een opstand van de Indianen tegen de kolonisten. Zij was toen 52 jaar oud.

Preek.

Was Anne Hutchinson een antinomianist? Heeft zij inderdaad gepredikt dat het na gered te zijn door de genade van God niet meer uitmaakt hoe je leeft? Ik heb de indruk dat ze in alle discussies en ondervragingen met haar nadruk op het totale karakter van de genade wel woorden in die richting heeft gebruikt, sterk gekant als ze was tegen de moralistische preken van de hoofdpredikant in Boston, maar dat dit zeker niet haar gedachtegoed was..

Wat is die genade dan wel, waar Anne Hutchinson zo voor streed? De Schriftgedeelten van vanmorgen heb ik gekozen om ons in die vraag te verdiepen.

1. Genade is de radicale vrijheid van God om liefde en goedheid te schenken in een onbarmhartige wereld

Vanaf Genesis gaat het verhaal dat de wereld onbarmhartig is. Het begint al met dat afgunst moordlust opwekt (Kain). Maar ook de bevoorrechte positie van Jozef in het gezin lokte het verlangen naar broedermoord uit. Dat welvaart maakt dat je moet vrezen voor de ander. Dat overkwam Izaäk, maar eeuwen later ook het volk Israël, toen het in Egypte te veel ruimte innam en geëlimineerd moest worden. Eerst angst voor vijandelijkheden en vervolging, later angst voor de onbarmhartigheid van de woestijn. En al die angsten maken dat Mozes het volk vreest, dat ook zo gemakkelijk in vijandschap naar hem omslaat. In het verhaal van Mozes dat we vandaag lezen, wil Mozes niet alleen verder gaan. Hij heeft teveel meegemaakt en ervaren hoe gemakkelijk het leven kan ontsporen. Dan stelt God voor: 'zal ik met je meegaan?' 'Zonder U wordt het niks, dan stop ik liever', is het antwoord van Mozes. Dat is de oerbeweging van de genade, de ervaring totaal afhankelijk te zijn van de gunst van de Ander. Een afhankelijkheid, die God vooraf al beantwoord heeft. 'Zal ik met je meegaan?' zegt God, maar Hij ging allang met Mozes mee. De naam van JHWH: ik schenk genade aan wie ik dat wil, ik schenk barmhartigheid aan wie ik dat wil. Genade is geen recht. Het is niet iets tussen twee gelijkwaardige partijen, de ene partij is overgeleverd aan de andere. Het is de beweging van de Allerhoogste naar wat Hij heeft geschapen. Kain, maar ook David is in zijn diepste dal liever overgeleverd aan God dan aan mensen. Zo kreeg een ziekenhuispastor, die bij een patiënt kwam die verwachtte binnenkort te overlijden, het verzoek om thuis zijn laptop op te halen omdat er porno op stond. Hij was doodsbenuwd dat zijn kinderen dat onder ogen zouden krijgen en als gevolg daarvan zich volledig van hem af zouden keren. Als hij bij God zou komen, verwachtte hij dat Deze hem wel zou begrijpen, maar zijn kinderen? O nee. Hij zou bij hen in ongenade vallen. De wereld en de mensheid is soms ongenadig en onbarmhartig. Genade kenmerkt Gods radicale vrijheid. Anne Hutchinson beschouwde prediking die alleen maar nadruk legde op wat geboden en verboden was als een ontkenning van Gods soevereiniteit en een schade voor de verbondenheid tussen God en mens en mensen onderling.

2. Genade is om niet: rechtvaardiging die we ontvangen voordat er iets tegenover hoeft te staan.

Een ander belangrijk kenmerk van Goddelijke genade is dat het geen transactie is. We kunnen niet iets doen om de genade te bewerken. Dat is het moeilijkste, daar draait ook steeds de discussie om. We kunnen hoog en laag springen, maar dat is de consequentie van Gods radicale vrijheid. In de Romeinenbrief wordt dat gevat in de term 'vrijspraak'. Een vreemde term, die we alleen kennen in de rechtspraak. Alleen als je niet schuldig wordt bevonden, of schuld niet bewezen kan worden, volgt vrijspraak. Dan word je door de rechter in het gelijk gesteld. Denk aan Julio Poch, die na 8 jaar in Argentinië in voorarrest te hebben gezeten uiteindelijk wordt vrijgesproken van de beschuldiging tijdens het Videlaregime te hebben vermoord. Die vrijspraak is een triomf! En Poch kwam dan ook samen met zijn advocaten bij Pauw of Jinek om zijn verhaal te doen. In Nederland spant hij

rechtszaken aan om hen die achter zijn aanhouding zaten aansprakelijk te stellen. Hij wil gerechtigheid!

Bij de vrijspraak waar Paulus het over heeft gaat het helemaal niet om dat we in het gelijk gesteld zijn. In tegendeel. We hebben helemaal niets in te brengen gehad. Hier gaat het om vrijspraak die wij krijgen door wat God gedaan heeft in Jezus Christus. Maar waarvan worden wij dan vrijgesproken? Van dat ene unieke rechtsgeding in de geschiedenis: het rechtsgeding aan het kruis. Terwijl Jezus van Nazaret werd aangehouden en veroordeeld tot de kruisdood, dachten mensen dat zij gelijk hadden, dat ze daar goed aan deden. Maar in de opstanding van Christus heeft God de hele mensheid in het ongelijk gesteld: 'het was Ik, die bij jullie woonde. En jullie hebben mij niet gekend en verworpen.' Zoals de openingswoorden van het evangelie van Johannes zo prachtig verwoorden.

De genade houdt in, dat God desondanks zegt tegen wie het ook maar wil horen: je hebt ongelijk, maar toch spreek ik je vrij. Ik neem je aan zoals je bent. Je bent van mij met al je hebben en houden. Vrijspraak. Dat is een heel groot woord. We zullen niet in ongenade vallen bij God! Vrijspraak is definitief! Geen Voorlopige Invrijheidsstelling, geen borgtocht of schorsing in afwachting van de uiteindelijke uitspraak. Nee, vrijspraak. Welke dwaalsporen we nog ongewild zullen bewandelen, welke onbegaanbare afslagen we nog nemen in ons leven, we hoeven niet in angst te leven dat we in ongenade vallen bij God. Het is op dat besef van vrijheid door genade dat Anne Hutchinson kon zeggen: wat hier gepredikt wordt legt mensen weer aan de ketting en doet ze weer een enkelband om! Dit is wat ik geloof, ik verlaat mij op het oordeel van Jezus Christus. En op grond daarvan werd zij niet vrijgesproken maar veroordeeld.

3. Genade is een ongekende kracht in ons leven: ze geeft ruimte aan de liefde

Leven als een vrijgesprokene. Wat voor leven is dat? Hier moet dan toch ook de wet aan de orde komen. Paulus laat zich in de Romeinenbrief echter niet verleiden om de wet en de genade tegen elkaar uit te spelen. Wat hij wel zegt is: het naleven van de wet is geen manier om de genade te verdienen, je kunt niet op grond van het naleven van de wet worden vrijgesproken. Maar dat wil niet zeggen dat de betekenis van de wet is verdwenen. Die vormt de relatie tussen God en mensen. Ze is maar op één gebod terug te voeren, zo zegt Jezus: heb God lief met alles wat in je is en je naaste als jezelf. De wet is dus de uitdrukking van liefde, van een liefdevolle relatie. En in de vrijspraak, **zonder angst voor oordeel**, kan die liefde vrijkomen en uitbarsten tot ongekende hoogten. Het is ongelofelijk wat mensen kunnen als ze ergens echt hartstochtelijk in geloven. Ik heb de afgelopen weken gekeken naar de documentaire De helden van het Maxima. Dat is het ziekenhuis voor kinderoncologie. 25% van de kinderen die daar worden behandeld komt te overlijden. Voor het verplegend personeel is dat een enorme emotionele last. Maar samen brengen ze dat offer omdat ze geloven in wat ze betekenen voor deze jonge patiëntjes. Wat gebeurt er met ons als wij even hartstochtelijk geloven in onze vrijspraak? Als we niet meer bang zijn voor het oordeel van God? Is het dan niet zo dat we met evenveel passie gevuld zijn voor de wereld om ons heen? Dat we leven in liefde en genade voor anderen? Dat we ons wachten voor veroordeling van onszelf en anderen? Dat is waar we door de vrijspraak toe geroepen zijn. Niet om een zelfgericht leven te leiden, of zonder moreel kompas. Anne Hutchinson leefde voor en door de genade. En zo leefde ze ook in relatie met andere mensen een voortreffelijk en voorbeeldig leven. Ze stond bekend om haar liefde en zorg en troost, die ze in de gemeenschap bood. Laten we in eerbiedige gedachtenis een voorbeeld aan haar nemen. Amen.